

Dietrich Scholze

Konferencja Komisji do Spraw Polonistyki NRD-Polska : Berlin, 17-18 kwietnia 1984 r.

Biuletyn Polonistyczny 27/3-4 (93-94), 147-152

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sen-Stipula); Wielki Słownik Polsko-Angielski (J. Stanisławski). Przy doborze frazeologii wykorzystano Słownik Frazeologiczny Języka Polskiego (St. Skorupka). Źródłami pomocniczymi były: Słownik Warszawski; Słownik Wyrazów Obcych PWN; Encyklopedia Powszechna PWN (T. I-IV); Leksykon PWN.

Mgr Elżbieta Pułka

KONFERENCJA KOMISJI DO SPRAW POLONISTYKI
NRD-POLSKA

BERLIN, 17-18 KWIETNIA 1984 r.

Tak się złożyło, że organizator sesji "Niemiecko-polskie stosunki literackie. Literatura polska w NRD", długoletni kierownik katedry polonistycznej przy Uniwersytecie Humboldta w Berlinie, prof. dr Alois Hermann, na kilka tygodni przed spotkaniem (13 marca) odszedł na zawsze. W czasie dwudniowych obrad polonistów polskich i niemieckich uczczono pamięć i zasługi Zmarłego. Wyraz temu dali w krótkich przemówieniach wstępnych prof. dr Eduard Bayer, dyrektor Sekcji Sławistyki Uniwersytetu Humboldta, oraz prof. dr Stanisław Skorupka z Uniwersytetu Warszawskiego.

Konferencja kwietniowa pomyślana była jako swego rodzaju przegląd stanu badań nad recepcją literatury (kultury) polskiej na obszarze języka niemieckiego, zwłaszcza w NRD. Przypuścić należy, iż śmierć prof. Hermanna, głównego reprezentanta NRD we wspólnej komisji polonistycznej, zamknęła określony rozdział w działalności konferencyjnej tego istniejącego od 1970 r. gremium integrującego polonistykę uniwersyteckie obu

państw. Podczas posiedzeń w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej nie można było nie zauważyć, że wykorzystanie po raz kolejny polsko-niemieckich kontaktów literackich jako osi tematycznej spotkania jest chyba zbyt ogólne, by stanowić nadal inspirację do żywej dyskusji naukowej. Mimo oczywistych zalet tak pojemnego sformułowania, pozwalającego uwzględnić zarówno aspekty badawcze, jak i popularyzacyjne oraz dydaktyczne, świadome zawężenie i sprecyzowanie problematyki mogłoby w przyszłości nadać podobnym spotkaniom charakter bardziej roboczy.

Pierwszy dzień obrad stał się swego rodzaju akademią przyjaźni polsko-niemieckiej. Uczestnicy wysłuchali wystąpień podejmujących osiągnięcia okresu powojennego. Zbiegło się to z jubileuszami państwowymi: 35-lecia NRD i 40-lecia PRL. Bilans taki, słuszny w swojej wymowie politycznej, naukowo zasadny jest wtedy, kiedy prezentuje nowe wyniki lub formułuje nowe propozycje badawcze. Charakter raczej rocznicowo-wspomnieniowy miały wystąpienia prof. dra Johannes Kalische (Rostock) "35 Jahre DDR - 35 Jahre gute Nachbarschaft, Zusammenarbeit und Freundschaft mit der VR Polen", prof. dra Karla-Heinza Gräfe (Drezno) "Zur Wirkung der Hellmut-von-Gerlach-Gesellschaft bzw. der Deutsch-Polnischen Gesellschaft in der kulturellen Beziehungen zwischen der DDR und der VRP 1948-1952", doc. dr Ilse Stauche (Berlin) "Friedrich Wolf, erster Botschafter der DDR in der VR Polen, und seine Verdinste um die kulturelle Zusammenarbeit", oraz prof. dr Friedhilde Krause (Berlin) "Zur Pflege Propagierung des polnischen Buches in der Deutschen Staatsbibliothek".

Ingrid Kuhnke z Deutsche Staatsbibliothek Berlin omówiła pracę nad bibliografią przekładów. W swoim wystąpieniu "Zur Rezeption polnischer Literatur in der DDR" referentka zapowie-

działa nowe, rozszerzone wydanie cennej książki "Polnische schöne Literatur in deutscher Übersetzung 1900-1971" (1975). Niespełnione natomiast zostają zamierzenia A. Hermanna dotyczące teoretycznego uogólnienia historycznie zmiennego i niejednorodnego procesu recepcji. Zmarły, który w pracy dydaktycznej i naukowej wiele uwagi poświęcał temu zagadnieniu (przede wszystkim pod kątem kulturalno-politycznym względnie pośrednictwa kulturalnego), inspirował szereg badań indywidualnych w tym zakresie. Rezultaty niektórych z nich zostały przedstawione na konferencji.

Prof. dr Zdzisław Libera (Warszawa) przedstawił ciekawe fakty z "Dziejów stosunków literackich polsko-niemieckich w XVIII w.". Według referenta w życiu literackim Polski czasów stanisławowskich obecność swą zaznaczyli m.in.: Goethe, Gessner, Gellert, Fryderyk II. Oryginalne wyniki swojej pracy dyplomowej zaprezentowała R. Krawielicki (Berlin) w referacie "Die Literaturgeschichte des Polonus". Dr P. Roguski (Warszawa, obecnie Frankfurt n/Menam) zajmował się jakością niemieckich wersji "Sonetów Krymskich" z XIX i XX w., podobną problematykę podjął w drugim dniu obrad prof. dr A. Lam (Warszawa), omawiając krytycznie wybrane przekłady poezji W. Szymborskiej (Berlin, 1979). Komunikaty o stanie recepcji literatury polskiej w NRD przekazywali dr E. Merian (Lipek) - "Polnischen Literatur in Verlag Volk und Welt", i doc. dr S. Makowski (Warszawa) - "Polscy romantycy na rynku księgarskim w NRD".

Referat dra H. Pohrta (Berlin) - "Der Beitrag von W. Cybulski zur Vermittlung der polnischen Literatur in Deutschland 1841-1867" rozpoczął serię wystąpień przypominających wkład zasłużonych sławistów i pisarzy w rozwój wzajemnych stosunków pomiędzy Niemcami a Polakami. Wśród tego typu referatów wymienić

należy wystąpienie dr E. Ehegötz (Berlin) - "Constant von Wurzbachs Beziehungen zum Polentum", prof. dra R. Taborskiego (Warszawa) - "Z problematyki polsko-austriackiego pogranicza literackiego" oraz dwóch uczestników zajmujących się twórczością Marii Dąbrowskiej: doc. dra J. Rohozińskiego (Warszawa) - "M. Dąbrowska i jej koncepcja współpracy kulturalnej polsko-NRD-owskiej", oraz dra E. Dieckmanna (Berlin) - "M. Dąbrowskas Beziehungen zur deutschen Literatur und Übersetzungen in der DDR". Tymi ostatnimi wystąpieniami nawiązywano do programu współpracy polsko-niemieckiej, który już w 1953 r. (por. "Szkice z podróży" Dąbrowskiej) postulował uczciwą ocenę istniejącego stanu rzeczy i którego aktualność nie wyczerpała się do dziś.

Tendencje recepcji literatury polskiej w Niemczech 1870-1917 przedstawiła I. Spitzer (Berlin). Zagadnienia działalności poszczególnych polskich pisarzy oraz sprawę odbioru ich dzieł w NRD zarysowały wystąpienia G. Matuszek (Kraków, obecnie Berlin) "Das deutschsprachige Schaffen von S. Przybyszewski und seine literarischen Beziehungen zu deutschen Schriftsteller und Dichtern", Ch. Wimmer (Greifswald) "G. Zapolskas Werk in deutscher Übersetzung" i B. Schniggenfitting (Halle) "L. Rudnickis autobiographischer Roman »Odrodzenie« und seine Übersetzung in der »Roten Fahne«". K. Haferland (Berlin) porównywała poezję Gałczyńskiego (zwłaszcza jej cechy groteskowe), z twórczością Christiana Morgensterna. W swoim wystąpieniu "Wie beerbt die Avantgarde den Symbolismus? Przyboś und Rilke" dr sc. H. Olschowsky (Berlin) postulował podjęcie szerszych badań problemowych, za pomocą których polonistyka w NRD przyczyniłaby się do rozwiązywania problemów nie tylko własnej filologii, ale i ogólnych zagadnień teoretycznoliterackich (np. rola literatury

w historii, funkcja dziedzictwa literackiego). Referent wysnuł analogie poetologiczne, historyczne i egzystencjalne z praktyki poetyckiej Przybosa i Rilkego, wyprowadzając z tego przykład twórczego traktowania literackich poprzedników.

Literackie gatunki jako takie nie tworzyły osobnego kręgu tematycznego obrad. Odmienne wyglądała sprawa jedynie w dziedzinie dramatu. Na konferencji zaprezentowano kilka referatów poświęconych temu zagadnieniu, komplementarnych względem siebie. Dr H.-Ch. Trepte (Lipsk) informował o "Rezeption polnischer zeitgenossischer Dramatik in der DDR". Zaobserwowane przez niego nierównomierne przyswojenie sztuk polskich w teatrach NRD uzasadnił następnie teatrolog lipski dr W. Kröplin, który wskazując na ambiwalencję dramatu (literatura czy teatr) wyjaśnił odmienne tradycje wynikające z historii obu krajów (np. sprawa "teatru narodowego"). Widzowie niełatwo przeskakują ten specyficzny próg zakodowanego rozumienia. Wymieniony już wcześniej referat o recepcji G. Zapolskiej potwierdził pośrednio tezy W. Kröplina. Zapowiedziane wystąpienie dotyczące recepcji dramatów Różewicza niestety nie zostało ogłoszone. Ściślejszemu współdziałaniu historii literatury i teatrologii poświęcił swój referat zatytułowany "Wyspiański auf deutsch" dr D. Scholze (Berlin).

Dwa wystąpienia slawistów serbołużyckich dokumentowały udział śląskiej mniejszości narodowej w umacnianiu i rozszerzaniu stosunków kulturalnych NRD i Polski. M. Völkel Budziszyn omówił temat "J.I. Kraszewski und die Sorben"; w swym wystąpieniu szerzej ukazał wkład wydawnictwa Domowiny w popularyzację nauki i kultury polskiej. Dr Ch. Pieniekowa Lipsk zajęła się szczegółowo twórczością i życiem serbołużyckiej pisarki Marii Kubasec 1890-1976, a zwłaszcza jej literackimi związa-

kami z Polską i Polakami.

Drugiego dnia przed południem obradowała, równoległe z historycznoliteracką, sekcja językoznawcza. Na spotkaniu tym z referatami wystąpili: prof. dr D. Buttler (Warszawa) - "Pożyczki niemieckie w polszczyźnie schyłku XIX w."; doc. dr W. Łozowski (Mińsk, obecnie Berlin) - "Die deutsche und polnische schöne Literatur als Quelle zur Bereicherung der belorussischen Sprache"; dr E. Rechtsiegel (Berlin) - "Zur Translation phraseologischer Verbindungen in künstlerischen Texten" i E. Weicht (Berlin) - "Zur Übersetzung phraseologischer Wendungen im Roman »Kariera Nikodema Dyzmy« von T. Dołęga-Mostowicz".

19 czerwca, po zakończeniu sesji, na swym 14 posiedzeniu plenarnym zebrała się Bilateralna Komisja d/s Polonistyki. W programie posiedzenia znalazł się m.in. projekt programu współpracy na następną 5-letkę (1986-1990) oraz pobyty gościnne studentów NRD-owskich w Polsce. Ponadto omówiono plan dalszych dwustronnych konferencji. Są one i pozostałą istotnym, stabilizującym czynnikiem życia naukowego i kooperacji międzynarodowej, zasługującym na pełne poparcie ze strony zainteresowanych sławistów-polonistów.

Dr Dietrich Scholze
(tłum. Z. Jarosiński)